

KUNSKAP FÖR JAKT

Om studiecirkeln

Vid första träffen i studiecirkeln presenterar ni er förstås för varandra, antecknar de andras adresser och telefonnummer. Ett bra sätt att snabbt lära sig varandras namn är att var och en skriver och sätter upp en namnskylt framför sig. Det förutsätter att ni sitter som en studiecirkel, med ansiktena mot varandra. Det underlättar inte bara ”kompisprocessen”, utan gör också diskussioner och inlägg lättare att följa för samtliga i gruppen.

I en studiecirkel bestämmer deltagare och cirkelledare tillsammans studiernas inriktning, hur ni tycker att arbetet bör gå till, hur ofta ni vill träffas och vilket arbetstempo ni önskar hålla.

Börja med att bläddra igenom studiematerialet tillsammans. Läs innehållsförteckningen för att skaffa er en överblick av innehållet. Bokens elva avsnitt kan ni arbeta igenom på ungefär lika många sammankomster, efter den första träffen då cirkelledare och deltagare lär känna varandra och diskuterar uppläggningsen av studierna. Eventuella uteaktiviteter, besök i vapenhandel m.m. tillkommer.

I en studiecirkel som fungerar bra är alla aktiva i arbetet. Diskutera hur ni kan arbeta tillsammans så att alla kommer till tals. Cirkelledaren är inte lärare, utan gruppens sammanhållande länk, väl förberedd inför varje sammankomst för att leda cirkeln framåt.

Alla deltagare bör få tillfälle att diskutera och kommentera innehållet i de olika avsnitten. Finns det något i texten som behöver redas ut? Eller synpunkter och påståenden som ni inte instämmer i utan diskussion? Avsluta gärna ett avsnitt i boken med att tillsammans gå igenom och besvara frågorna ”Kontrollera din kunskap”.

Tilläggsboken Jaktlagstiftning

Ett viktigt kompletterande studiematerial är den separata tilläggsboken *Jaktlagstiftning*. Det är en fördel i cirkelarbetet om varje deltagare har ett eget exemplar av *Jaktlagstiftning*. Den ger all detaljerad och aktuell information om bestämmelserna kring jakten som inte finns med i grundbokens kapitel 9. Även efter avlagd jägarexamen har man stor nytta av boken för att kunna kolla många detaljer kring den praktiska jakten.

I *Jaktlagstiftning* finns samlade Jaktlag och Jaktförordning, Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd i tre delar, Vapenlag och Vapenförordning. En inledande sida ger information om innehållet i respektive författning med sidhänvisningar. När det gäller texterna med Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd finns förutom en inledande sida med sidhänvisningar även den innehållsförteckning som ingår i själva författningstexten. Till Rikspolisstyrelsens författningssamling har lagts en inledande innehållsförteckning med sidhänvisning till de olika kapitlen i RPSFS 2002:9.

Beställ *Jaktlagstiftning* från Bilda Förlag (best. nr. 574-7757-4, pris 66:- inkl. moms).

Tillägghäfte Kunskap för jakt

Många intressanta frågeställningar har kommit fram i studiecirkelarna som studerat *Kunskap för jakt* och ytterligare fakta utöver grundbokens har efterfrågats.

För att tillgodose frågorna och önskemålen har vi producerat ett litet *Tillägghäfte Kunskap för jakt*, som kompletterar och utvidgar grundbokens text inom olika områden, men med lite annorlunda disposition än den.

Studera gärna häftets innehåll tillsammans

med motsvarande kapitel i grundboken: texten under rubriken "Att jaga" tillsammans med kapitel 7, tilläggstexten rubricerad "Ekologi" tillsammans med kapitel 1, "Högvilt" med kapitel 2, "Miljögifter" med kapitel 8, "Småvilt däggdjur" med kapitel 3, "Viltvård" med kapitel 5 och "Vapen och skytte" tillsammans med kapitel 6 i grundboken.

Övrigt tilläggsmaterial

Dra nytta av de specialkunskaper som ofta finns inom gruppen och utnyttja ortens bibliotek för extra litteratur. Boken *Kunskap för jakt* räcker som underlag för examen, men cirkelstudierna får ett mervärde av kompletterande litteratur om t.ex. ekologi, däggdjur och fåglar, jakt- och vapenlagstiftning samt instruktioner i skytte.

Filmer eller diabilder som knyter an till bokens innehåll kan ge stimulerande omväxling i studierna, även om de inte är nödvändiga ur kunskapssynpunkt.

Det är också möjligt att till någon sammankomst i cirkeln bjuda in en person som är särskilt kunnig på ett område och använda denne fackman som en resurs att lyssna på och ställa frågor till. Vänd er då alltid till er studieförbundsavdelning först. Kanske kan studieförbundets avdelning dra samman flera studiecirklar till en gemensam träff med en eller flera inbjudna föreläsare, som t.ex. går igenom aktuell jaktlagstiftning.

Ni kan också turas om att mellan sammankomsterna göra sökningar på Internet, för att få fram den tilläggsinformation ni vill ha i olika ämnen. Ta för vana att regelbundet besöka Jägarnas Riksförbunds hemsida:

www.jagarnas-riksforbund.com. Där kan ni bland mycket annat läsa om vad som är nytt från förbundet, om aktuella kurser och valda delar av innehållet i förbundets tidning *Jakt & Jägare*, som också den innehåller mycket av intresse för er.

Planering och arbetsformer

Börja att tillsammans planera det fortsatta arbetet redan under första sammankomsten. Vilken studietakt passar just er grupp? Vilka avsnitt tror ni att ni behöver extra tid till? Det är av betydelse att planeringen av arbetet verkligen är gemensam, så att alla deltagare har haft möjlighet att påverka. Skriv ner er arbetsplan i några punkter. Under cirkelarbetets fortsatta gång är det bra om

ni då och då funderar på om er arbetsplanering behöver förändras. Tveka i så fall inte att göra de förändringar som behövs.

Denna studiehandledning är ett förslag till hur ni kan utnyttja boken. Prioritera gruppens egna idéer om hur ni vill genomföra studierna. Ni kan t.ex. välja i vilken ordning ni vill läsa de olika kapitlen. Ja, ni kan även "blanda" olika avsnitt och t.ex. varva däggdjur och fåglar med jakt och viltvård, vapen och skytte.

De kapitel i boken som kan väntas få störst "tyngd" i provet är jaktlagstiftning och vapenlagstiftning med inriktning på vissa mera aktuella paragrafers innebörd och konsekvens; ekologi med artkännedom och med tonvikt på fridlysta arter som möjligen kan förväxlas med tillåtna, samt reproduktion (brunst, parning, födsel, dödsorsaker, könsfördelning, åldersfördelning) av jaktbart vilt; eftersök av skadat vilt (skottplatsundersökning, skottecken, flyktväg); viltvård (biotopförbättring, stödutfordring, predatorkontroll); jaktetik (säkra skott, allt vilt lika värt, hänsyn till andra jägare och det rörliga friluftslivet); omhändertagande av viltet (passning, köttshantering, trofé/skinn, slaktavfall); inskjutning (avståndsbedömning, kulfång, vapenhantering); skjutteknik (avfyrning, stöd, kolvanpassning, skytte med sving); vad göra vid påskjutet vilt (stanna på passet, kontakta jaktledaren); skottverkan (skottvinkel, rent skottfält, skjutavstånd).

Det viktiga är att ni i slutändan har skaffat er ett bra grepp om helheten i bokens budskap: Att kunskap om naturen, viltets villkor, jakten, vapnen och skyttet hör intimt samman.

Till de olika avsnittens avslutande frågor finns svar i texten, men ni kan även bygga ut en del av frågorna med egna diskussioner.

En bra arbetsform är att cirkeldeltagarna inför varje sammankomst har till uppgift att läsa ett visst avsnitt i grundboken. Då har ni en gemensam grund för resonemangen i cirkeln.

Mellan sammankomsterna kan ni även, utöver att läsa den text i boken som ni kommit överens om, dela upp mellan er att ta reda på faktauppgifter som inte finns med i boken. Cirkeldeltagare kan också åta sig att skaffa fram föremål som ni kan ha nytta av. Det kan vara horn, tandstege, en snittad tand och ett förstoringsglas, spillning, kvistar betade av olika djur, uppstoppade djur och fåglar, fjädrar och äggskal, vapen och ammunition, knivar och eventuellt annan utrustning.

Bokens bildmaterial är en viktig del av dess kunskapsunderlag. Färgteckningar och foton ger god hjälp att identifiera arter med deras speciella kännetecken. För att lära er särskilja olika vapentyper och jakthundsraser har ni stor nytta av bokens foton.

Varva gärna faktakunskap med lite lättsammare inslag i cirkelstudierna. Någon kanske har hört och kan återberätta jakthistorier med liknande eller helt annat förlopp än de jaktepisoder som författaren skildrar i grundboken.

Ett mycket viktigt inslag i cirkelarbetet är umgänget med olika slags jaktvapen. Samtliga deltagare behöver träna in vapenvana och med säker hand kunna hantera momenten laddning, säkring och patron ur. Träna anlägg med hagelbössan och avfyringsteknik med studsaren. Lär er vikten av att ta ett riktigt stöd för kulvapen. Allt detta kan göras i studielokalen.

Men avsätt också minst en ledig dag med gruppen utomhus. Låt deltagarna få öva de olika provmomenten där avståndsbedömning och säker vapenhantering lätt kan arrangeras hemmavid i trädgården eller på annan lämplig plats. Skjutbanan behöver egentligen bara tas i anspråk för det praktiska skyttet. Följ momenten i kapitel 10 Provet.

Frågeställningar

Här följer nu förslag till ett antal frågeställningar att gå igenom och diskutera i anslutning till bokens olika kapitel.

Kapitel 1. Ekologi

1. Summera de stora dragen i det ekologiska samspelet i naturen. Vilka är de viktiga ekologiska grundbegreppen? Hur hänger begreppen samman med varandra? Vilken nytta har vi som jägare av att känna till dem?
2. Varför är det viktigt att känna till något om populationstäthet? Hur ser tätheten ut för t.ex. älg och rådjur i era trakter? Intervjua någon specialist i ämnet och redogör för gruppen.
3. Försök att beräkna den teoretiska mängden djur som en bock och en get kan ge under fem år i de trakter ni känner till. Vad är det som gör att det teoretiska resultatet inte stämmer med verkligheten?

4. Runtom i landet finns flera organisationer som arbetar med natur- och miljöfrågor. Troligen kan de ge er fördjupad information om t.ex. miljösituationen, hur den förändras och hur ni själva kan påverka skeendet. Kontakta t.ex. närmaste kommunala miljökontor eller lokalavdelning av Naturskyddsföreningen.

Kapitel 2. Högvilt

1. Tag med en trofé eller ett fällhorn från ett hjortdjur och studera hornets olika delar och uppbyggnad.
2. Gör samma sak med ett käkparti, kindtandrad eller tandstege från älg.
3. ”Ett problem vi brottas med är älgstammens låga medelålder.” Diskutera olika lösningar. Vilka förslag till åtgärder har ni?
4. Jämför brunsttider och tidpunkt för födsel för rådjur, kronvilt, älg och dovvilt. Vad ser ni för likheter och skillnader?
5. Vildsvin har blivit ett viktigt högvilt från att, i modern tid, inte ha funnits alls i Sverige i vilt tillstånd. Vad anser ni talar för och emot att föra in nya eller ”nygamla” arter i den svenska faunan?
6. Hur stora tycker ni att rovdjurspopulationerna av varg och brunbjörn skall tillåtas bli? Motivera era ståndpunkter. För att få fart på diskussionen kan ni pröva att dela in er, så att halva gruppen argumenterar för en stor vargstam och den andra halvan talar för en mycket liten vargstam. Vilka argument känns mest övertygande?
7. Slå upp avsnittet om klassificerade kulvapenkalibrar i kapitel 9 och ta reda på hur många kalibrar som tillhör klass I.

Kapitel 3. Småvilt: däggdjur

1. Ge någon i gruppen i uppdrag att ta med en jakttabell. Ta del av de jakttider som råder inom ert län. Diskutera skillnaderna mellan olika landsändar.
2. Ge några i gruppen i uppdrag att (om möjligt) samla in kvistar som betats av rådjur respektive hare, samt spillning av älg, hjort, rådjur och hare för att öva artbestämning.

3. Kan ni finna fler förklaringar än de som anges i boken till rådjursstammens ökning och därefter minskning? Har utvecklingen varit densamma i era hemtrakter som i landet i stort? Vilka förslag till åtgärder har ni?
4. Jämför skogshare med fälthare och diskutera skillnaderna mellan arterna. Hur vill ni förklara att de uppstått? Studera (om möjligt) baktassarna från båda arterna. (De kan fungera som utmärkta taveluddar, t.ex. i studielokalen!)
5. Kan bilden i boken av den simmande bävern möjligen ge en förklaring till hageljaktförbudet för arten ifråga?
6. Vilka mårddjur har ni själva sett i naturen? Vilka arter menar ni är möjliga att förväxla?
7. Smågnagarna har stor betydelse som byte för många olika rovdjur och rovfåglar. Vad kan detta samband ha för betydelse för t.ex. hare och hönsfågel?

Kapitel 4. Fåglar

1. Diskutera problematiken med vådrets inverkan under hönsfågelnas kläckning.
2. Varför är raphönan, även i jämförelse med fasanen, så utsatt för predatorer?
3. Om ni läser cirkeln under vårterminen, passa på och gör en fågelexkursion. Besök, om ni har möjlighet, ett tjäder-/orrspelellert ta del av fasantuppens tidiga gryningsspel och försök räkna in hur många tappar som uppehåller sig inom ett avgränsat område.
4. Om era studier infaller under "rätt" tidpunkt, studera gärna flyttfågelstrecken mellan cirkelträffarna och försök bestämma så många arter som möjligt. Jämför vad ni kom fram till.
5. Diskutera och förklara skillnaderna i numerär mellan ringduva och skogsduva.
6. Diskutera och förklara skillnaderna mellan simänder och dykänder när det gäller biotopval och sätt att lyfta från vattnet.
7. Låt någon i gruppen redogöra för kanadagåsens "historia" här i landet.
8. Gå tillsammans igenom och illustrera med enkla teckningar, på blädderblock eller svarta

tavlan, siluettskillnader mellan havsörn, kungsörn, vråk, hök och falk.

9. Studera kapitlets olika fågelbilder. Försök komma fram till vilka kännetecken som är lättast att urskilja för olika arter. Jämför bokens bilder med foton och teckningar i olika fågelböcker. (Kan lånas på bibliotek.) Vilka av arterna har ni själva sett?
10. En kunnig ornitolog kan berika era studier. Varför inte kontakta den ornitologiska föreningen på orten (eller på någon ort i närheten) och be någon komma till cirkeln och berätta om de fåglar som finns i trakten?

Kapitel 5. Viltvård och jaktens organisation

1. Läs och diskutera presentationen av resultaten i studien "Svenskarnas syn på viltet förr (1980) och idag (2001)". Vilka förändringar över tiden finner ni särskilt intressanta?
2. Vilka inställningar till jakt och jägare har ni själva mött från människor i er omgivning som inte själva är jägare?
3. Hur vill ni sammanfatta den enskilde jägarens roll och ansvar i viltvården?
4. Ge någon i gruppen i uppdrag att själv eller genom kontakt med någon länsorganisation eller enskild, visa viltvatten, viltskyddsplantering, viltåker och utfodringsplats.
5. Ge några i gruppen i uppdrag att kontakta jaktvårdsorganisation, länsstyrelse och lantbruksnämnd, för att om möjligt få information om dessas för "dagen" mest angelägna jakt- eller viltvårdsfråga.

Kapitel 6. Vapen och skytte

1. I de här kapitlen kan alla de olika momenten i säker vapenhantering övas, liksom träning i anlägg och förberedelser inför precisions-skyttet. Sammanfatta vilka säkerhetsregler som jägaren måste tänka på vid vapen- och ammunitionshantering.
2. Vilka skillnader finns det mellan hagelvapen och studsare när det gäller utformningen av vapnets olika delar?

3. Tag med olika slags patroner, både kula och hagel, och gå igenom de olika kalibrarna, kulors utseende, patronbottnars typ och olika hagelnumreringar och deras användningsområden. Vilka är de största skillnaderna mellan hagel- och kulammunition när det gäller deras effekt? Diskutera också olika trångborrningar för hagelvapen och deras olika användningsområden och fördelar/nackdelar vid jakt.
4. Har ni erfarenheter av olika typer av riktmedels för- och nackdelar? Diskutera gärna detta och andra "vapenfrågor" som ni samlat på er med någon inbjuden expert.
5. Vilka vapentyper av dem som återges i bild i kapitlet verkar mest intressanta för er del? Om tiden räcker till bör ni besöka en vapenaffär, eller försök att få besök av en föreläsare för en sådan, och få en demonstration av olika slags vapen och tillbehör.
6. Vad bör man särskilt tänka på vid skytte med hagelvapen respektive studsare.
7. Sammanfatta de viktigaste reglerna i lagstiftningen om vapen och ammunition.
5. Har ni varit med om passning, urtagning, styckning, pälsning och trofémontering? Med vilka erfarenheter i så fall?
6. Sammanfatta de viktigaste reglerna som bör styra eftersöksjakt på högvilt respektive småvilt.

Kapitel 8. Viltforskning, sjukdomar och skador

1. Har ni varit med och sett djur som drabbats av någon av de sjukdomar som nämns i kapitlet?
2. Känner ni till vilka sjukdomar och skador som förekommer mest i er del av landet, och vilket vilt de drabbar? Hur kan ni skaffa er färsk information om saken?

Kapitel 9. Jakten och lagen

1. Cirkelarbetet i det här "tunga" avsnittet kan förslagsvis läggas upp på följande sätt. Före den (första) gemensamma träffen kring jaktlagstiftningen läser ni igenom kapitel 9 "Jakten och lagen". Notera då det ni anser vara viktigt och/eller svårförståeligt. På den gemensamma träffen (eller ni kanske vill ägna flera träffar åt Jaktlagstiftningen) går ni igenom bestämmelserna i tilläggsboken Jaktlagstiftning kring det ni finner att ni behöver fördjupa er särskilt i. Det är viktigt att lära sig hitta bland de olika lagrummen och paragraferna! Då får ni en bra grund att utgå från. Inriktningen bör vara att i förstå vad de viktigaste paragraferna betyder – mer ur ett praktiskt perspektiv än ett rent juridiskt.
2. Försök att tillsammans sammanfatta de viktigaste bestämmelserna i lagar och förordningar om jakt och vapen när det gäller:
  - a. vem som får jaga.
  - b. när man får jaga
  - c. viltvård
  - d. hur jakten skall bedrivas
  - e. vapenanvändning.
  - f. fångstredskap.

Kapitel 7. Att jaga

1. Vilka jakttyper av de som beskrivs i kapitlet tycker ni verkar mest intressanta för er egen del?
2. Studera och diskutera de små händelser i samband med jakt och skytte som författaren tar upp. Försök att finna betydelsefulla detaljer i berättelserna utifrån gruppens olika erfarenheter i ämnet. Stämmer det skrivna med era egna upplevelser, i den mån någon eller några i gruppen prövat på praktisk jakt (eller med händelser som ni hört återberättas)?
3. Någon i gruppen kan ta med/låna speciallitteratur för att ni ska kunna skaffa er ytterligare kunskaper om olika jakthundsraser. Sammanfatta tillsammans vilka jaktegenskaper olika hundraser har. Vilka raser har ni personlig erfarenhet av? Tag med egen hund och visa upp vid någon sammankomst.
4. Ge någon i gruppen i uppdrag att låna några olika fälltyper så att ni i praktiken får lära er gillringens konst. Vänd er till länets jaktvårdsorganisation för råd och hjälp.

Kapitel 10. Provet

1. Inför provet till jägarexamen är det bra att gå igenom alla repetitionsfrågorna. Lagg märke till att vissa av dem har inte behandlats närmare i kapiteltexterna. Även den kunskap dessa repetitionsfrågor täcker in kan komma att tas upp i de teoretiska proven, men de är kanske inte de mest sannolika i provsammansmanhanget. Se repetitionsfrågorna som en sista bra koll på att ni är väl förberedda inför proven. Turas om att ställa frågor och svara. Gör också en sista genomgång av provavsnittets delar om säker vapenhantering.
2. Finns det några oklarheter kring hur de praktiska proven kommer att gå till? Red i så fall ut dem tillsammans.

Lycka till med provtagningen och din fortsatta jägarbana!

Obs! Förändrade bestämmelser om provtagningen

1 maj 2005 infördes följande ändringar i Naturvårdsverkets föreskrifter om jägarexamen:

Innehåll

9§ Från och med 2005-05-01 skrivs bara *ett* teoretiskt prov, som är på 70 frågor. 60 frågor skall vara korrekt besvarade för att få godkänt.

Det teoretiska provet skall vara godkänt innan de praktiska proven får avläggas.

Nytt är också att praktiskt högviltprov/kulgevär skall avläggas för provledare.

För godkänt prov krävs minst 3 godkända av 4 skottserier samma dag. Vidare får inte provtagaren skjuta mer än 9 stycken 4-skottserier samma dag. Inga godkända serier får tillgodoräknas till annan dag.

Om inte grundprov/kulgevär har avlagts före högviltprov/kulgevär skall momentet ”säker kulgevärshantering” ingå i högviltprovet.

Nästa förändring gäller antalet hagel i rådjursfiguren i skjutning mot markmål: nu krävs 28 hagel inom träffområdet mot tidigare 20 hagel.

Avgifter

32§ Det nya teoretiska provet kostar 200 kronor.

Praktiskt kulgevärsprov högvilt kostar 140 kronor

Tilläggsserie 1 kostar 25 kronor

Tilläggsserie 2 kostar 25 kronor

Skjutbanans kostnader för ammunition tillkommer.

Manus Christer André och Bo Tynderfeldt
Bilda Förlag, Box 42 053, 126 13 Stockholm,
Tel. 08-709 04 00
Får kopieras till studiecirkel som läser
Kunskap för jakt
ISBN 91-574-7766-3